

DATABAAS

2.0

Ben jij je eigen
databaas?

Werschrift van

www.jeeigendatabaas.nl

Werschrift voortgezet onderwijs over online privacy. Voor tieners van 13 tot 15 jaar

Inhoudsopgave

Pag. 4	Voor de docent
Pag. 5	Voor tieners: ben jij je eigen databaas?
Pag. 6	Les 1. Quiz
Pag. 8	Les 2. Leerling-interviews
Pag. 10	Les 3. Huiswerk thuis
Pag. 12	Brief voor de ouders
Pag. 13	Les 4. Vertel het door!
Pag. 14	Voor de docent
Pag. 15	Meer weten en doen?

Voor de leerling

Ben jij je eigen databaas?

Natuurlijk zit jij op internet. Wat doe je daar? Heb je een weblog? Een eigen website? (Snap)Chat of Skype je? Facebook of Twitter je? Gebruik je Pinterest of Instagram? Game je? Upload je foto's? Download je? Prima! Maar heb je ooit nagedacht hoe je omgaat met jouw gegevens? Zoals naam, e-mailadres, Skype-adres, huis-adres, telefoonnummer thuis, jouw gsm nummer, jouw eigen foto's of de foto's van een ander? Wat kan je het beste wel op internet achterlaten en wat niet? Hoe zorg je ervoor dat je niet in de problemen komt, omdat je teveel privégegevens hebt weggegeven? Hoe ga je om met iemand die misbruik maakt van jouw privégegevens? Dit lespakket helpt je!

Databaas? Wat zijn data? Wat is privé?

Data zijn de gegevens die we op internet achterlaten. Data kunnen van alles zijn, maar wij hebben het in dit lespakket over privégegevens. Wat is privé? Wat is privacy? Heb je hier weleens thuis over gepraat? In het huiswerk na de eerste les bieden we je de kans om met jouw ouders te praten over internet, mobieltjes en privé. Wedden dat je jouw ouders veel kunt leren? Ook volwassenen zullen van deze lessen heel wat kunnen opsteken. Aan de slag dus!

les 1. Quiz

**Laten we eerst even turfен in de klas
Want wat doen jullie allemaal op internet?**

- **Tel de koppen. Wie zit er op:**

Facebook, Whatsapp, Instagram, Pinterest, World Of Warcraft, Twitter, Snapchat. Skype, Minecraft. En wat zijn we vergeten... wat hoort hier ook in het rijtje te staan? Tel wie wat doet in de klas. Nu weten jullie allemaal wat iedereen zoal op internet doet. Op naar de quiz.

De Databaas Quiz!

Doe de quiz. Kruis aan wat jouw antwoord is. Beantwoord deze vragen dus alleen. Nadat iedereen alle vragen heeft beantwoord gaan we er in de klas over praten. Je bent eerst 10 minuten zelf bezig en dan nog een kwartiertje met de klas. Als je meerdere antwoorden goed vindt, mag dit! Kortom elk antwoord is goed... als het maar jouw eigen antwoord is!

- 10 minuten: quiz invullen
- 15 minuten: doorspreken met de klas

10 quiz vragen

1. **Wanneer laat je privégegevens op internet achter?**
A Als je websites bekijkt maar verder niets doet of invult
B Als je een formulier invult voor een internetprijsvraag
C Als je een e-mailadres aanmaakt
2. **Wat zijn eigenlijk privégegevens?**
A Als je een e-mailadres verzint
B Een verzonnen nickname
C Een nickname met jouw eigen voor- en achternaam erin
3. **Vul jij alles in wat er op internet aan jou wordt gevraagd?**
A Ja, omdat het nu eenmaal wordt gevraagd
B Nee, omdat ik niet weet wat er met die gegevens gebeurt
4. **Wanneer zou je jouw huisadres invullen op internet?**
A Als ik een prijs kan winnen
B Als ik weet wie het vraagt
C Als ik anders niet verder kan op die website

5. **Hebben jouw ouders afspraken met je gemaakt over privégegevens op internet?**
A Ja, maar ik houd me er niet aan
B Ja, en ik weet ook waarom ze die regels hebben
C Nee, daar hebben mijn ouders nooit met mij over gepraat
D Nee, want mijn ouders weten niets van internet af
6. **Heb je wel eens van een ander gehoord dat er iets mis is gegaan toen hij/zij teveel privégegevens op internet had achtergelaten?**
A Ja, ik ken iemand die er problemen mee heeft gehad
B Nee, ik ken niemand die er problemen mee heeft gehad
(in het klassengesprek gaan we hier verder over praten!)
7. **Heb je wel eens een onbekend of afgeschermd nummer op jouw mobieltje gezien?**
A Nee, ik heb geen mobieltje
B Ja, (ik heb een mobieltje) maar ik weet wie dat onbekende/afgeschermd nummer heeft
C Ja, (ik heb een mobieltje) en ik weet ook hoe je anoniem met je mobieltje kunt bellen
8. **Heb je wel eens in een game éérsjt jouw privégegevens moeten geven voordat je het kon spelen?**
A Nee, ik game niet
B Ja, maar dat heb ik niet gedaan
C Ja, maar ik heb niet alles gegeven
9. **Wat is volgens jou de beste tip om de baas te blijven over jouw privégegevens?**
A Ik heb geen idee
B Dat je altijd op moet letten vóórdt je jouw privégegevens geeft
C Dat je soms iets moet verzinnen wat er wordt gevraagd
10. **Welke tip zou jij jouw ouders willen geven om voorzichtig te zijn met privégegevens op internet?**
A Geef nooit het huisadres op
B Verzin altijd een nickname
C Geef nooit jouw leeftijd op
D Zet nooit foto's op internet

Les 2. Leerling-interviews

Wat zijn eigenlijk privégegevens?

Deze lessen gaan over privacy. Maar wat bedoelen we hiermee? Privacy heeft alles te maken met jouw privégegevens. Arend van 13 jaar legde het woord 'privégegevens' uit als:

"Privégegevens zijn alle gegevens die alleen van mij zijn en van niemand anders." Arend weet precies waar hij het over heeft. Hij houdt erg van games. Hij weet dat als hij gaat gamen, er vaak van alles online aan hem wordt gevraagd. Bijvoorbeeld door de site die de game heeft gemaakt. Hij vertelt over de vragen die door een gamesite worden gesteld. "Eerst vragen ze natuurlijk mijn voornaam en mijn achternaam. Dan willen ze ook het liefste mijn adres en hoe oud ik ben. Ik begrijp niet goed waarom dat is?"

Vragen aan de klas

- Waarom worden er op internet zó veel gegevens aan je gevraagd?
- Wat hebben de makers van apps of games aan al die privégegevens?
- Wat zouden de makers met jouw gegevens willen doen?

Opdracht: praat met elkaar over privacy op internet (10 minuten)

Opdracht 1: klassikaal

Discussieer in de klas over deze 3 bovenstaande vragen. Wat hebben jullie zelf al op internet meegemaakt waar er van alles aan je werd gevraagd?

Opdracht 2: interview elkaar

Interview elkaar als volgt: Maak tweetallen. Je schrijft op wat de ander zegt, zodat je je later beter kunt herinneren wat er in jouw interview met de ander is verteld. Ieder krijgt 10 minuten. In totaal duurt het interview met elkaar dus 20 minuten.

Stel in ieder geval de volgende 5 vragen aan elkaar:

1. Wat zijn jouw favoriete internet bezigheden?
(zoals gamen, appen, surfen, websites maken, eigen Facebook etc.)
2. Wanneer zijn aan jou privégegevens gevraagd?
3. Wie heeft aan jou privégegevens gevraagd? De site zelf, gamers, chatters of andere mensen met wie je speelde of chatte?
4. Zijn deze gegevens aan jou gevraagd voordat of nadat je ging gamen, Skype'en, (Snap)Chatten, surfen of websites maken?
5. Wat heb je gedaan toen al die vragen aan je werden gesteld?
Wat vind je van zulke vragen?

Nagesprek over de leerling-interviews

Jullie hebben als groep 20 minuten elkaar geïnterviewd. Daar zijn natuurlijk veel ervaringen uitgekomen! Wat hebben jullie allemaal al mee gemaakt op internet? Is je soms het hemd van je lijf gevraagd vóórdat je online kon spelen of chatten? Hoe heb je gereageerd? Heb je alles ingevuld of heb je soms gegevens verzonnen? Praat met de groep over de ervaringen op internet.

Onze tips!

1. **Belangrijkste tip: eerst denken, dan pas doen!**

Op internet gaat alles lekker snel. Maar soms moet je de tijd nemen voordat je iets doet. Eerst denken en dan pas doen! Zeker als het om het weggeven van jouw privégegevens gaat. Want met die gegevens kan iemand van alles doen. Als ze jouw echte voor- en achternaam weten, jouw huisadres of telefoonnummers kun je er last van krijgen. Een bedrijf kan je allerlei reclame sturen, bijvoorbeeld. Of een chatter kan vervelend doen omdat hij weet waar je te bereiken bent. Een vervelend iemand kan via jouw profiel jou bereiken. Eerst denken dan pas doen!

2. **Verzin altijd een nickname en ingewikkeld wachtwoord**

Zorg ervoor dat je moeilijk persoonlijk bereikbaar op internet. Verzin jouw gegevens! Verzin een goede nickname en een goed wachtwoord. Weet je wat een goed wachtwoord is? Dat is een woord dat niet bestaat; en uit leestekens, hoofd- en kleine letters bestaat. En gebruik nooit als wachtwoord jouw huisdier. Dat kan namelijk bijna iedereen raden! Liever: 360%AlkMaaR, dan pluisje2007. Houd jouw wachtwoord zoveel mogelijk geheim... Het is jouw wachtwoord en dat hoeft eigenlijk niemand in de klas of uit jouw vriendenkring te weten. Laat dus ook nooit iemand anders jouw wachtwoord voor je verzinnen; dat kun je best zelf! Om niet jouw wachtwoord(en) te vergeten is het wel handig om ze op te schrijven en met jouw ouders af te spreken waar dat briefje ligt.

3. **Ontdek wie jouw echte vrienden zijn**

Niet iedereen is jouw vriend. Zelfs niet de mensen die zeggen dat ze jouw vriend zijn. Dat weet je natuurlijk al, offline zoals in de klas of op de sportclub. Maar online is dat net zo. Zorg er dus voor dat je niet meteen iemand vertrouwt maar neem er de tijd voor. Zorg er ook voor dat je weet hoe je kunt blokken of jouw profiel onzichtbaar/gesloten kunt maken. Op Facebook kun je namelijk een gesloten profiel maken, dat alleen toegankelijk is voor jouw echte vrienden. En als je vindt dat iemand jouw vriend niet meer is; gooi 'm eraf! Hoe je jouw profiel gesloten maakt ontdek je als je jouw profiel aanmaakt. Heb je al een profiel? Kijk dan op jouw social media hoe dit kan: zet je profiel op privé.

4. **Doe op internet niet alles wat je wordt gevraagd**

Vooral bedrijven willen van alles van je weten. Dat kunnen ze namelijk gebruiken om reclame te maken. Let dus op wat je weggeeft online. Ook al kun je een prijs winnen... Ook chatters kunnen je van alles vragen. Niet meteen doen! En zeker niet doen bij mensen die je niet kent en die je niet in het echt gezien hebt. Praat erover met je vrienden en met jouw ouders. Zo komen we terug bij de eerste tip: eerst denken (en er met jouw ouders over praten), dan pas doen (OF NIET DOEN!).

5. **Log goed uit**

Als je klaar bent met internetten log dan goed uit.

Dat betekent dat niemand ná jou erachter moet kunnen komen met welk wachtwoord je was ingelogd. Log uit; let op dat er niets aangevinkt blijft staan (zoals nickname en wachtwoorden)!

Dit geldt vooral als je niet thuis computert, zoals in de bibliotheek, mediatheek, internetcafé, vakantieadres etc. Doe dat ook bij chatprogramma's en apps.

Les 3. Huiswerk thuis

Hieronder volgen 5 situaties waarmee jongeren van jouw leeftijd mee te maken hebben gehad. Het huiswerk is om deze 5 situaties te bespreken met jouw ouders. Kijken wat ze ervan weten? Na elke situatie kun je met elkaar bespreken hoe jullie in jouw gezin kunnen reageren.

Vraag bij elke situatie:

- Wat vinden jullie (jij, jouw ouders, broers, zusjes) van deze situatie?
- Hoe kan deze jongen of meisje de situatie oplossen?
- Zou jij hetzelfde doen als het kind in die situatie?
- Zijn er afspraken te maken in jullie gezin om deze situatie te voorkomen?

Situatie 1: “Gamen. Alles ingevuld, maar geen prijs gewonnen.”

Morgana, 14 jaar

“Ik game veel. Vorige keer had ik een nieuwe website gevonden die er echt mooi uitzag. Het was helemaal niet moeilijk om mee te doen. Ik moest eerst van alles invullen. Dat heb ik gedaan. Alles en dan bedoel ik ook alles: ook mijn nummer van mijn mobieltje. Je kon er een prijs mee winnen. Maar dat is niet gebeurd. Ik krijg nu wel ontzettend veel berichten op mijn mobieltje. Dat is allemaal reclame.”

Tips! Geef niet alles weg wat je op internet wordt gevraagd. Raak niet verblind omdat een prijs wordt beloofd. Wil je toch mee doen? Overleg dan met jouw ouders wat je wel en niet kunt invullen.

Situatie 2: “Stomme chats.”

Peter, 13 jaar

“Ik had van een vriend van me het Skype adres gehad van een meisje dat hij op vakantie was tegengekomen. Ze vroeg me om mijn foto. Die heb ik gestuurd. Maar daarna kreeg ik allemaal stomme chats. Ik heb spijt dat ik die foto heb gestuurd want haar foto heb ik nooit gehad.”

Tips! Zet zo weinig mogelijk onbekenden in je Skype-lijstje. Ook niet een vriend(in) van een vriend(in) van een vriend(in)... dat is namelijk ook een onbekende! Stuur niet zomaar foto's en ga niet zomaar cammen met iemand. De ander kan namelijk van alles uithalen met die beelden. Probeer jouw contactpersonenlijstje te vullen met bekenden: mensen die je in het echt kent en die je zoveel mogelijk kunt vertrouwen.

Situatie 3: “Dure ringtones.”

Chazia, 13 jaar

“Op tv zag ik een site waar je gratis ringtones kon krijgen. Dat heb ik gedaan. Het ging heel gemakkelijk, want je hoefde alleen jouw gsm nummer te sturen. Maar sinds die tijd heb ik allemaal dure ringtones. Ik kom er niet vanaf en elke ringtone kost me € 1,10.”

Tips! Ringtones zijn soms erg duur. Je kunt niet altijd zien hoeveel een ringtone of een pakket ringtones kost. Doe zo voorzichtig mogelijk! Dit geldt ook voor allerlei sms

diensten die je op je gsm kunt nemen. Het kan je heel veel geld gaan kosten! Meer informatie, afzeggen van of klachten over ringtones vind je op www.consuwijzer.nl of bel (of jouw ouders) naar Consuwijzer.

Situatie 4: "Mijn Facebook wordt door iedereen gelezen."

Sandra, 13 jaar

"Ik heb al een hele tijd een eigen Facebook. Dat is erg leuk om te doen. Ik zet er veel krabbels op. Maar vorige week merkte ik dat iedereen meeleest. Ik dacht dat alleen vriendinnen het konden zien. Nu heb ik er vrienden bij die helemaal geen vrienden zijn!"

Tips! Facebook is enorm populair en net zoals bij andere profielsites kan iedereen vaak jouw Facebook zien. Tenminste als je het niet hebt afgeschermd. Als je een eigen Facebook aanmaakt kijk dan eerst hoe je dit zo privé en onzichtbaar mogelijk kunt doen.

Situatie 5: "Mijn vriend is geen vriend meer."

Mike, 14 jaar

"Toen we thuis gingen gamen moest ik even weg. Mijn vriend heeft toen mijn wachtwoord gebruikt en hij heeft er allemaal stomme dingen mee gedaan. Nu is hij geen vriend meer, maar iedereen in de klas denkt dat ik dat stomme heb gedaan."

Tips! Iedereen kan misbruik maken van jouw wachtwoord; wees er voorzichtig mee. Ook met jouw vrienden of vriendinnen. Als iemand uit jouw naam iets vervelends op internet doet, leg dan iedereen uit dat jij dit niet bent. Hopelijk geloven ze je!

Huiswerk met jouw ouders:

1. Neem de 5 situaties door
2. Ga kijken wat er al over jullie bekend is? Tik jouw voor- en achternaam in (maar ook die van jouw ouders) en kijk op Google (Internet, Afbeeldingen etc.) en op de website www.wieowie.nl Praat met elkaar over wat je ziet en of je er blij mee bent dat dit online bekend is?

Brief voor de ouders

Beste ouders of opvoeders

De school van uw kind doet mee aan een project over online privacy. Dit project hebben we Databaas genoemd. Onze school vindt het belangrijk dat uw kind zich zo goed mogelijk leert te beschermen als het op internet speelt, chat, gamet en appt. Dit project is een initiatief van de Nationale Opleiding MediaCoach: www.mediaenmaatschappij.nl
Het blijkt dat veel kinderen en jongeren invullen wat hen op internet wordt gevraagd.

Dit project wil kinderen weerbaarder maken door o.a. in uw gezin afspraken te maken wat privé is en blijft, ook op internet en met zijn/haar smartphone.

Het huiswerk dat uw kind krijgt bevat 5 situaties van kinderen die helaas door het te gemakkelijk weggeven van hun privégegevens in de problemen zijn gekomen. We vragen de leerlingen deze situaties thuis door te nemen en te bespreken. Met u dus! Ook vragen we u om samen met uw kind eens op de voor- en achternaam te surfen om te ontdekken wat er al over uw gezin bekend is. We hopen dat u uw kind met dit huiswerk wilt helpen!

Met vriendelijke groet,

.....

Les 4. Vertel het door!

Hoe ging het thuis? Vertel het anderen!

Vandaag gaan we het huiswerk bespreken dat je thuis met je ouders hebt gedaan. Dit duurt zo'n 20 minuten. Het doel is om elkaars gesprekken te horen en om de tips die zijn gegeven uit te breiden. Op deze manier deel je met de klas jullie verhalen en tips en kan iedereen slimmer worden. Het gaat om de volgende 5 thema's:

- Thema 1: Commercie op internet (situatie 1: "Gamen. Alles ingevuld, maar geen prijs gewonnen.")**
- Thema 2: Onbekenden via Skype (situatie 2: "Stomme chats.")**
- Thema 3: Betalen via je mobieltje (situatie 3: "Dure ringtones.")**
- Thema 4: Open profielsites (situatie 4: "Mijn Facebook wordt door iedereen gelezen.")**
- Thema 5: Misbruikte wachtwoorden (situatie 5: "Mijn vriend is geen vriend meer.")**

- Hebben jullie nog meer tips gehoord die niet in dit werkschrift zijn gegeven? Schrijf ze allemaal op het bord!
- Wat ben je tegengekomen toen je ging surfen op jouw naam? Wat vind je daarvan?
- **Laatste opdracht: Vertel het door!**
Natuurlijk zijn er veel meer jongeren die willen weten hoe ze zo veilig mogelijk op internet kunnen surfen, appen, skypen, downloaden, (Snap)Chatten etc. Daar kan jullie groep iets aan doen.
 - Maak bijvoorbeeld posters waarmee je anderen waarschuwt voor de risico's!
 - Hang ze overal op!
 - Of maak een PowerPoint, Prezi, website, spreekbeurt, YouTube filmpje of een game!
 - Kies tips die je aan anderen wilt vertellen
 - Geef goed aan wat het risico is
 - Maar geef meteen een tip om het zo goed mogelijk op te lossen

Wil jullie school of groep de tips laten zien aan ons? Dat zouden we heel leuk vinden! Stuur een mailtje aan: academie@mediaenmaatschappij.nl

Wil je ons posters en zo sturen? Graag! Dat kan per papieren post naar: Databaas, Wildenborch 31, 1082 KB Amsterdam

Bedankt alvast!

Meer weten & doen?

Maak je smartphone boefproof!
www.hier-waak-ik.nl/boefproof

www.kindertelefoon.nl

Bellen kan natuurlijk, maar wist je ook dat je met de mensen van de Kindertelefoon kunt chatten?

www.pestweb.nl

Praat erover als je wordt gepest.

www.meldknop.nl

Deze site biedt hulp als je in de problemen zit.

www.helpwanted.nl

Tips over veilig internetgebruik.

Voor thuis en school:

www.kinderconsument.nl

Voor jouw ouders, school en bibliotheek als ze bijvoorbeeld een ouderavond willen over veilig internet.

www.mediarakkers.nl

Voor jouw school of bibliotheek, vol gratis lessen over kinderen en mediawijsheid.

www.mediaenmaatschappij.nl

De Nationale Academie Voor Media & Maatschappij, mediawijsheid voor professionals (oftewel trainingen voor jouw begeleider of leerkracht).

www.nomc.nl

Nationale Opleiding MediaCoach, voor iedereen die met jeugd werkt!

www.wifigeneratie.nl

Boek over kinderen op het mobiele internet.

Nationale
Academie voor
Media & Maatschappij

Media Rakkers

de Kinder
Consument.nl

DATABAAS 2.0

Ben jij je eigen
databaas?

Nationale Opleiding
MediaCoach

www.jeeigendatabaas.nl

Voorlichting over online privacy voor kinderen en jongeren
namens de Nationale Opleiding MediaCoach